

אדם שהיה בא מן הדרך בערב שבת, וחמורו טעון משא, **הִגִּיעַ לְחָצֵר הַחִיצוֹנָה** - לחצר הראשונה שבעיר, שהיא מקום המשתמר, **נוֹטֵל** בידו מעל החמור **אֶת הַבָּלִים הַנּוֹטְלִין בְּשַׁבָּת** - שמותרים בטלטול. **וְשֹׂאֵינָן נּוֹטְלִין בְּשַׁבָּת** - מתיר את הַחֲבָלִים שקשורים בהם המשאות, **וְהַשְּׂקִין נוֹפְלִין מֵאֲלֵיהֶן:**

הכנת אוכל לבהמה בשבת

משנה ב

מִתִּירִין פְּקִיעֵי עֲמִיר - אגודות קש של שבלים **לְפָנֵי בְּהֵמָה** בשבת, שללא התרתם אינם ראויים למאכל, לכן מותר להתירם כדי לעשותם אוכל לבהמה, **וּמִפְסָפְסִין** - פורכים ומפזרים **אֶת הַכִּיפִין** - ענפים לחים של ארז לפני הבהמה, שללא פספוסן הבהמה לא תאכלם, **אֲבָל לֹא מִפְסָפְסִין אֶת הַזִּירִין** - אגודות קש שנאגדו בשלושה קשרים, והתירו רק להתירן ולא לפספסן, מפני שהתירו לטרוח רק כדי לעשותם ראויים למאכל, ולא טירחה יתרה²²⁶.

אוכלא נינהו ומתירין אותן לשוויניהו אוכלא, אבל פספוס, לפזרן כדרך שרגילין לפזר עשבים לפני בהמה כדי שתריח ריחן ויהיו יפין לה לאכלן, אסור בפקיעי עמיר, דמאחר דאתעבידו אוכלא בהתר הפקיעין, והפספוס אינו אלא לתענוג בעלמא, ומטרה בדבר שהוא כבר אוכל לא טרחינן: ומפספסין את הכיפיים. ענפים לחים של ארז, מפזרים ושוחחים אותן לפני הבהמה שתריח ריחן, דבלאו פספוס לא הוו אוכלא: אבל לא את הזירין. הן הן פקיעי עמיר, אלא שהפקיעין יש להן שני קשרים אחד בראשן ואחד בסופן, והזירין יש להן שלשה קשרים קשר אחד יתר באמצען.

ביאורים והרחבות

טעמא? הני אדם, האי לאו אדם. חרש ושוטה - לשוטה. שוטה וקטן - לשוטה. אין שם לא נכרי, ולא חמור, ולא חרש, ולא שוטה, ולא קטן, מאי? אמר רבי יצחק: עוד אחרת (דרך נוספת) היתה ולא רצו חכמים לגלותה. מאי עוד אחרת היתה? מוליכו פחות פחות מארבע אמות. אמאי לא רצו חכמים לגלותה? משום "כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר". והכא, מאי כבוד אלהים איכא? דילמא אתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים. עוד למדין בגמרא (שם), שאין זה נחשב כמחמר (היינו מנהיג בהמה כשהמשא עליה), מפני שמדובר באופן שמניח עליה בזמן שהיא מהלכת, וקודם שנעמדת נוטלו הימנה. 226. גרסינן בגמרא (קנה, א): **אמר רב הונא:** הן הן פקיעין, הן הן כיפין. פקיעין - תרי (שני קשרים), כיפין - תלתא, זירין - דארזי. והכי קאמר: מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין,

ר' עובדיה מברטנורא
לעמוד נוטלו מעליה, ולאחר שתחזור ותעקור רגליה לילך יניחנה עליה, כי היכי דלא תעביד הבהמה עקירה והנחה, דאי שביק לה למעבד עקירה והנחה והוא מחמר אחריה ומנהיגה נמצא מחמר אחר בהמתו בשבת ואסור, אע"פ שאינה טעונה אלא כל דהו דכתיב (שמות כ) לא תעשה [כל] מלאכה אתה ובהמתך, איזו היא מלאכה שנעשית בין האדם והבהמה, הוי אומר זה מחמר: הגיע לחצר החיצונה. מילתא באנפי נפשה היא ולא בדין כיסו קא מיירי: לחצר החיצונה. של עיר, שהוא מקום המשתמר ראשון, כשיבא לפרק החמור נוטל בידו מעליו כלים הניטלין בשבת: **ושאינם ניטלים מתיר את החבלים.** של אוכף שהן קשורים והשקין נופלים: **ב פקיעי עמיר.** קשין של שבלים שאגדן, מתירין אותן, דכל זמן שהן קשורין לאו

ר' עובדיה מברטנורא

וקאמרה מתניתין שאין מפספסים את הזירין ואע"פ שהן דחוקים זה בזה ומתחממים והבהמה קצה בהן, אלא מתיר שלשה אגדיהן בלבד, דהתרת אגדיהן משוי לה אוכלא כפקיעין: אין מרסקין את השחת. אין מחתכין עשב של תבואה, והיא אספסתא, משום דטרחא שלא לצורך הוא: רבי יהודה מתיר בחרובין לבהמה דקה. ששיניה דקות וקשין לה. ואין הלכה כר"י: **ג אין אובסין.** [אין] מאכילין אותו על כרחו ותוחבים לו בגרונו, ופירוש אובסין, עושין לה אבוס בתוך מעיה: ולא דורסים. שדורס המאכל לתוך גרונה. ומיהו לא הוי כמו אובסין: **אבל מלעיטין.** שתוחב לו המאכל למקום שיכול להחזיר: אין ממראין. מפטמין, לשון וחלב מריאים (ישעיה א'). ופירוש המראה, שתוחב לו המאכל לפנים מבית הבליעה במקום שאינו יכול להחזיר: ומהלקטין לתרנגולים. שתוחב המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר: **אבל לא גזבלין.**

אין מרסקין בשבת **לא את השחת** - תבואה שלא נגמר בישולה ועושים אותם מספוא לבהמה, **ולא את החרובין** הלחים והרכים **לפני בהמה** שיהיו יפים לאכילה, **בין לפני בהמה דקה ובין לפני בהמה גסה** לפי שראויים לאכילה אף בלא לרסקם, וזו טירחה שלא לצורך. **רבי יהודה מתיר לרסק בחרובין לדקה** - לפני בהמה דקה, לפי ששיניה דקות ואינה יכולה לאכול את החרובים אלא אם כן הם מרוסקים:

משנה ג

אין אובסין את הגמל - מאכילין אותו אוכל רב, להכיננו ליציאה למדבר (ולשון 'אובסין' - שעושין לו "אבוס" בתוך מעיו), משום טירחה יתרה, **ולא דורסין** - מכניסים בכח עד מקום שלא יכול להחזיר, אפילו כמות קטנה, **אבל מלעיטין** - תוחבים לו המאכל למקום שיכול להחזיר. **ואין מורים** - מפטמים את העגלים היינו שתוחב לו המאכל לפנים מבית הבליעה, במקום שאינו יכול להחזיר, **אבל מלעיטין** - תוחבים למקום שיכול להחזיר.²²⁷ **ומהלקטין לתרנגולים** - תוחבים המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר, **ונותנין מים למורסן** - למוץ המשמש למאכל בהמה, **אבל לא גזבלין** -

ביאורים והרחבות

והוא הדין לכיפין. אבל לא את הזירין - לא לפספס ולא להתיר. אמר רב חסדא: מאי טעמא דרב הונא? קא סבר למטרח באוכלא טרחינן (לטרוח באוכל לעשותו משובח טורחין), לשווי אוכלא לא משוינן (לעשות אוכל לא עושים). **רב יהודה אמר:** הן הן פקיעין, הן הן זירין, פקיעין - תרי, זירין - תלתא, כיפין - דארוזי. והכי קאמר: מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה אבל פספוסי לא, וכיפין, פספוסי נמי מפספסין, אבל לא הזירין לפספס אלא להתיר. אמר רבא: מאי טעמא דרב יהודה? קסבר שווי אוכלא משוינן, מטרח באוכלא לא טרחינן (ופירשונו במשנה כדעת רב יהודה).

227. גרסינן בגמרא (קנה, ב): איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה? אמר רב יהודה: המראה למקום שאינה יכולה להחזיר, הלעטה למקום שיכולה להחזיר. רב חסדא אמר: אידי ואידי למקום שאינה יכולה להחזיר, והמראה בכלי, הלעטה ביד.

לשים את המורסן במים, שזה אסור משום "לש" 228.
וְאִין נוֹתְנִין מִיַּם לְפָנֵי דְבוֹרִים וְלְפָנֵי יוֹנִים
שְׁבִשְׁוֹבְךָ לפי שדרכם לעוף ומצויים להם מים
 באגמים, וזו טרחה שלא לצורך, **אֲבָל נוֹתְנִין לְפָנֵי**
אֲוִיזִין וְתַרְנַגּוּלִים הגדלים בבית, **וְלְפָנֵי יוֹנֵי**
הַרְדֵּסִיּוֹת - יוני בית (הנקראים "הדרסיות" על שם
 הורדוס המלך, שהיה מגדל מהן בארמונו), שאין
 דרכם לעוף מהבית ולכן מוטל על בעליהם להאכילם
 ולהשקותם:

משנה ד

מִחֻתְכִּין אֵת הַדְּלוּעִין שנתלשו מבעוד יום **לְפָנֵי**
הַבְּהֵמָה בשבת, אף על פי שסתם דלועים אינם
 עומדים למאכל בהמה אלא למאכל אדם, **וְאֵת**
הַנְּבִלָה שנתנבלה בשבת, מחתכים אותה **לְפָנֵי**
הַכְּלָבִים אף על פי שבערב שבת נועדה למאכל אדם
 ולא בהמה. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לֹא הֵיְתָה**
נְבִילָה מְעַרְב שַׁבַּת - אֲסוּרָה בחיתוך וטלטול
 בשבת, **לְפָנֵי שְׂאִינָה מִן הַמּוֹכֵן** - לא הוכנה מערב
 שבת למאכל בהמה, והריהי מוקצה:

הפרת נדרים בשבת

משנה ה

מְפִירִין נְדָרִים בְּשַׁבַּת בעל לאשתו ואב לבתו,
 מפני שההפרה צריכה להיות ביום שומעו, **וְנִשְׂאָלִין**
 אצל חכם על התרה **לְנְדָרִים שֶׁהֵן לְצוּרְךָ הַשַּׁבַּת**
 כגון שנדר שלא יאכל היום, ואפילו אם היה לו פנאי
 לשאול בערב השבת ולא שאל.

פּוֹקְקִין - סותמים בשבת **אֵת הַמָּאוֹר** - החלון
 בלוח עץ וכדומה, ואין בזה משום מוסיף לבניין, **וּמוֹדְדִין** בשבת **אֵת הַמַּטְלִית**
 שנגעה בטומאה ואחר כך נגעה בטהרות, מודדים אם יש בה שיעור קבלת טומאה,

ר' עובדיה מברטנורא

לא גובלין. אין לשין אותו
 במים: אין נותנין מים לפני
 דבורים. שאין מוונותיהן עליו,
 שיוצאין ואוכלין בשדה ומים
 מצויין להם באגמים:
 דורסיות. יונים שגדלים
 בבתים. ונקראים דורסיות על
 שם הורדוס המלך שהיה מגדל
 מהן בארמונו: ד מחתכין את
 הדלועין. התלושין לפני
 הבהמה, ואע"ג דסתמן לאו
 למאכל בהמה קיימי אלא
 לאדם: ואת הנבלה. שנתנבלה
 היום, ואע"ג דבין השמשות
 היתה עומדת לאדם ולא
 לבהמה: רבי יהודה אומר אם
 לא היתה נבילה מע"ש
 אסורה. דכל מידי דחזי לאיניש
 לא מקצה ליה לבהמה. ואפילו
 חולה מע"ש, סובר שתתרפא.
 ואין הלכה כרבי יהודה:
 ה מפירין. בעל לאשתו ואב
 לבתו: ונשאלין. להכנס: שהן
 לצורך השבת. כגון שנדר שלא
 יאכל היום. ואנשאלין דוקא
 קאי, דאילו בעל או אב מפר
 בין נדרים שהן לצורך השבת
 בין נדרים שאינן לצורך השבת,
 כיון שאינו יכול להפר אלא
 ביום שמעו בלבד. ונדרים שהן
 לצורך השבת אפילו היה לו
 פנאי להשאל עליהם קודם
 השבת נשאלין עליהם בשבת:
 ופוקקין את המאור. החלון
 שממנו האורה נכנסת, סותמין

ביאורים והרחבות

228. בגמרא (שם) למדין בשם אביי, שמשנתנו היא כדעת רבי יוסי בר יהודה, האומר שאינו
 חייב משום לש אלא עד שיגבל ממש את הקמח והמים, וזה ששינינו: נותנין מים למורסן אבל
 לא גובלין.